

Preek over 1 Samuël 16

- Schildwolde, 21 november 2021
- Kees van Dusseldorp
- eeuwigheidszondag

[serie: Samuël, profeet in onzekere tijden]

De toekomst komt van God

votum (gezongen – versie B)

groet

Psalm 24:1,4 [Wiekslag]

wetslezing (Mat.5 – zaligsprekingen)

Gezang 168 Vader, vol van vrees en schaamte

gebed

inleiding

lezen: 1 Samuël 16:1-13

lezen: Romeinen 5:1-6

kindermoment = tienermoment (groep 6,7,8)

lied: Mijn God is zo groot (Op Toonhoogte 541)

preek

Lied 125 (LB74) O kom, o kom, Immanuël

gedachtenis overleden gemeenteleden

Gezang 245:1 Zalig, die in Christus sterven

gebed

collecte

Psalm 89:1,7

zegen (versie B)

amen

Een paar woorden ter inleiding op de Schriftlezing.

Ik heb ervoor gekozen om in de afgelopen tijd in de kerk te lezen over Samuël, profeet in onzekere tijden. God gaf hem als geschenk om zijn volk voor te gaan in een tijd van overgang. De oude vormen werkten niet meer, de eredienst raakte versleten, groepen mensen stonden tegenover elkaar, de liefde doofde en de gewone man had het zwaar te verduren onder slechte leiders.

De parallellen met vandaag zijn niet te missen. Wij leven in een tijd van overgang. Een tijd van onzekerheid, waarin de cultuur die we hadden, steeds meer lijkt te verdwijnen. In de kerk, in ons land, in onze wereld. Het oude werkt niet meer. Het moet anders. Maar niemand weet precies hoe. Het geeft veel discussie. Er tekent zich nog niet iets nieuws af. Door Samuël te geven, heeft God zijn kinderen geleerd hoe zij door deze tijd heen komen. God leert het ook ons. Om de nood onder de nood te peilen en daarover God aan te roepen (1). Om je eigen filters uit te zetten en ontvankelijk te worden voor wat God zegt: 'Spreek Heer, uw dienaar luistert' (2). Om de afgoden te kruisigen en in de vrede met God je rust en vreugde te vinden (3). En om actief de toekomst van God te verwachten (4). Dat is het thema voor vandaag. Een boodschap die op deze eeuwigheidszondag een bijzondere glans krijgt. Graag neem ik je mee dit bijbelverhaal in, om te ontdekken hoe God doorgaat. En hoe jij actief vanuit verwachting kunt leven ook in onzekere tijden.

Kindermoment/tienermoment (gesprek): hoe sterk is God?

- Hoe sterk ben jij? Wat kun jij optillen? Wat niet? Zou God het kunnen?
 - Wat kunnen mensen niet, maar God wel?
 - Wat kunnen mensen niet, maar heeft God wel gedaan?
 - Wat is daarvan het belangrijkste?
 - Wat kunnen mensen niet, maar gaat God wel doen?
- 'Mijn God is zo groot, zo sterk en zo machtig.'

Gemeente van Jezus Christus, broeders, zusters,

** het geloof is er wel

'Samuël, Samuël!' 'Spreek Heer, uw dienaar luistert'. De oude profeet is het nog niet verleerd. Die basishouding van een kind van God. Als God iets zegt, is het goed om te luisteren. Het geloof is gebleven. Het verlangen ook. Aan zijn God houdt hij vast. Zijn God houdt hem vast. Hij blijft spreken. Het contact is hij niet kwijtgeraakt. Hoeveel er ook gebeurd is. Hoeveel er ook misgegaan is. En misgegroeid.

Herkennen jullie daar iets van bij je geliefde? Ook in de laatste fase, als hij of zij tijd heeft gehad om zich voor te bereiden op het afscheid? Aan God hield zij vast. God hield haar vast. Het contact was er – soms merkbaar, soms gaf het rust, ontroerende momenten, soms getuigde hij ervan, soms ook niet. Het geloof is gebleven. Liefde is gebleven. Hoeveel er in het leven ook gebeurd is. Tegenslagen, teleurstellingen, verlieservaringen, aftakeling. Hoeveel er ook is misgegaan. Verkeerde keuzes. Verkeerde woorden. Schade in relaties. Toch is het geloof gebleven. Misschien in de laatste fase zelfs wel verdiept. Houvast in de God die leeft. En die zijn beloften heeft gegeven.

Het geloof is gebleven. Is het bij jou maar een klein draadje? Of zou je jezelf niet eens een gelovige willen noemen? En hoop je dat je God toch eens ontdekt of ervaart? Dan is die hoop misschien het draadje dat je aan God verbindt.

Bij Samuël was het geloof gebleven. De houding van ontvankelijkheid. Het contact met de Heer. Ook al ging hij zuchtend door het leven. Zeker, er was meer eenheid, er was meer welvaart, er was meer rust. Maar zijn coacher Saul was bezweken voor de verleiding van de macht. En van de rijkdom. Er zijn er maar weinig die succes aankunnen zonder God en zichzelf te verliezen. Dan lijkt het alsof je God niet meer nodig hebt. Afhanke­lijkheid verdwijnt als je welvaart toeneemt. Gehoorzaamheid zakt weg als je invloed groter werd. Rust sijpelt weg, als de ambities toenemen. Dat is frustrerend, vooral als je zo blij was met de nieuwe koning. Als je God met heel je hart gedankt hebt voor zijn gaven, voor zijn zegen. Heb je op het ene terrein vooruitgang gezien, blij je tegelijk op het andere terrein ernstige achteruitgang te constateren. Blijkbaar zijn we er nog niet.

Bij de oude profeet was het geloof gebleven. Aan zijn God houdt hij vast. Zijn God houdt hem vast. Ook al weet hij niet hoe het verder moet. En ziet hij niet hoe God hier iets van kan maken. Hij is er een aan Gods hand verder wil, wat de toekomst ook brengen moge. Mooi, kwetsbaar, aangevochten, en toch trouw.

** maar de angst ook

Het geloof is er wel. Maar je voelt de 'maar' al aankomen. De weg die God wijst, roept weerstand op. Als God iets gaat doen, sluit dat meestal niet aan op onze ideeën. Er kan wel geloof zijn. En verlangen naar Gods aanwezigheid, naar Gods liefde, maar als de Heer dan concreet wordt, levert het angst op. Je weet dat de Heer op je wacht. Maar moet dat op zo'n pijnlijk manier? Van aftakeling, afscheid nemen, verdriet? Ook als de Heer je vasthoudt, kan de angst je aanvliegen, kan de zorg je zwaar vallen. Geloof is er wel. Maar...

‘Samuël, kom, vul je hoorn met olie. Ga naar Betlehem. Ik heb iemand gezien. Een nieuwe koning. Jij moet die zalven.’ Hoe reageert Samuël? ‘Fijn, Heer, dat u wat doet! Natuurlijk ga ik. Ik ren al! We gaan er een feestje van maken! Iedereen zal u loven.’

Nee, zo gaat het niet. En ik denk dat het nooit zo gaat als God iets nieuws begint. Als God zegt wat er moet gebeuren, zie je de leeuwen en beren opdoemen. Dat is angst. Of je vindt dat het zo voor jou niet werkt, omdat ... Ja misschien ook wel angst.

Eerst is er het ja-maar van Samuël. Dat voortdurende gesputter waar mensen zo goed in zijn. Zelfs de mensen die het meest vertrouwelijk met God omgaan, voeren niet altijd even enthousiast hun taak uit. Protesterende profeten, tegenstribbelende leiders, ongelovige priesters, aarzelende predikers, we komen ze allemaal tegen. Is de angst van Samuël reëel, dat hij het leven erbij in zal schieten als hij in Betlehem een nieuwe koning zal zalven? Zeker! Hij moet langs Gibeon, waar koning Saul woont. En dat mij met een jonge koe aan een touw over de wegen van Israël gaat, wekt ongetwijfeld de aandacht. Hij hoeft van de Heer alleen de woorden ‘koning zalven’ niet te zeggen. Niet alleen bij hem, ook bij de oudsten van de stad is angst. Ongerust vragen ze ‘Betekent uw komst vrede?’ Een bijzondere reactie. Is het een slecht geweten?

Dan kan er geloof zijn. Een roeping. Een verlangen om de Heer te dienen. Het besef naar de Heer te gaan. Maar dan is er ook de angst. Voor pijn. Voor verlies. Voor de mensen. Voor het woord dat je moet spreken. Voor de gevolgen van je keuze. Voor de weg die je moet gaan. Is het reëel? Vaak wel. Moet je het wegstoppen? Nee! Geloof en angst komen vaak samen voor. Als God gaat spreken of gaat handelen, roept dat vaak als eerste weestand op. Als de ontmoeting met God dichterbij komt, gaan verlangen en angst vaak hand in hand. Dat betekent niet dat je geloof weg is. Alleen mis je iets.

** bij God staat de liefde centraal

Het probleem is, dat je naar de buitenkant blijft kijken. Maar bij God gaat het niet om de buitenkant, maar om de binnenkant. Wat een krachtige les krijgt Samuël van God: ‘Het gaat niet om wat de mens ziet. De mens kijkt naar het uiterlijk, maar de Heer kijkt naar het hart’. Dat is het perspectief van de liefde.

‘Ik nodig u van harte uit voor de maaltijd’. Zo organiseert Samuël een familiediner bij Isaï. Speciaal en exclusief voor hen. Zullen de mensen van het dorp opgelucht adem hebben gehaald, dat zij er niet bij hoeven te zijn? Of zullen ze gemopperd hebben: ‘Oneerlijk! Discriminatie! Waarom zij wel en ik niet!’ Mensen kijken zo snel naar de buitenkant. In de gesprekstechniek zeggen we: we hebben zo snel onze OMA bij ons: O.M.A.: ons oordeel, onze mening ons advies. Zonder eerst te luisteren, zonder wat verder te kijken.

Zelfs de ziener van God ziet alleen de buitenkant. Isaï stelt zijn zonen aan Samuël. ‘Dit is onze Eliab!’ Samuël is direct onder de indruk. ‘Wauw, wat een postuur! Wat een krachtige man! Dit is iemand die je niet snel vergeet. Die gezag heeft. Hij heeft een koninklijke uitstraling’. Samuël zoekt met zijn hand in de plooiën van zijn mantel al naar de hoorn met olie. ‘Toe maar, Heer, zeg het maar, dit is hem toch?’ Maar God reageert haast geïrriteerd. ‘Samuël, je valt in herhaling. Ik zoek niet iemand als Saul. Met een indrukwekkende figuur komen we niet ver. Waarom let je niet op het hart van de mens?’

De kwaliteiten van een Saul en een Eliab maakten direct indruk. Maar menselijke kracht kan wel mooie dingen brengen, maar verandert de cultuur niet. De kwaliteiten van een David merk je pas als je hem ontmoette en hem meemaakte. Dan hoorde je pas hoe hij goede woorden kon spreken op het juiste moment en hoe prachtige gedichten hij kon maken en sterke liederen hij kon zingen. Dan merkte je pas hoeveel hij van zijn schapen hield, juist van de zwakkere en kwetsbare, hoe intens hij ze beschermde en met hoeveel inzet hij voor ze zorgde. Bij David zag je de liefde. Dat is het perspectief van de Heer, die niet op het uiterlijk let, maar naar het hart kijkt. Wat leeft er in jouw hart? Wat leeft er in zijn hart?

Wat ik over David zeg, is nog sprekender aan de orde bij Jezus Christus, de grote zoon van David. Hij is niet degene die een verpletterende indruk maakte en met zijn macht de zaken naar zijn hand zette. Zo graag zouden wij dat zien! Zo graag willen we wonderen, willen we bewijzen, willen we zijn oordeel, willen we veranderingen. Maar om te zien wie Christus is, waar Christus is, wat Christus doet, moet je de bril van God opzetten. Het perspectief van de liefde. Die naar het hart kijkt. In die liefde smelt angst weg, komt goede moed weer terug, leer je loslaten wat je zelf niet hoeft en op te pakken wat je verantwoordelijkheid op dit moment is. Bij God staat de liefde centraal.

** dan gaat het onmogelijke gebeuren

Wat gebeurt er de liefde wint? Dan gebeurt wat onmogelijk is. Er komt een doorgang in een blinde muur. Er komt een nieuwe tijd, die mensen niet kunnen organiseren. Een nieuw leven, een nieuwe wereld. Die van God komt.

Er gebeurt bij de zalving van David iets bijzonders.

Eliab. 'Ik heb hem niet gekozen.' Abinadab. 'Ik heb hem niet gekozen.' Samma. 'Ik heb hem niet gekozen.' Stuk voor stuk woorden de zonen van Isaï aan Samuël voorgesteld. Van oud naar jong. Stuk voor stuk worden ze afgewezen. Steeds meer wordt de profeet onrustig. Na zeven zonen is de profeet uitgeteld. Hij moet een teleurstellende conclusie trekken: vandaag wordt er niet gezalfd. Zijn hoorn met olie moet weer mee naar huis. Heeft Hij zich vergist? Wat wil God hem leren? Dat er geen verlossing is als mensen eigenwijs blijven? Dat er geen nieuwe tijd aanbreekt, als mensen zich niet bekeren? Dat God zich terugtrekt als mensen het zelf denken te kunnen doen? Dat er geen nieuw leven is, als de dood eenmaal heeft toegeslagen?

'Zijn dit al uw zonen, Isaï?' 'Ach, heer, nu u het zo vraagt. Ik heb nog een achtste zoon, de jongste, onze Benjamin. Hij is nog niet volwassen, hij is pas zestien jaar. Hij houdt zich op in de velden van Efrata, de wacht houdend over de kudde. Ik dacht dat hij er niet persé bij hoefde te zijn. Er moet ook iemand op de kudde passen, nietwaar.' 'Haal hem op, zo snel mogelijk. We kunnen niet beginnen zonder hem'.

Het wachten is op de achtste. Acht is in de Bijbel het getal van God. Het getal voorbij de zeven, de volmaaktheid. Een week telt zeven dagen, de achtste staat niet op de kalender. Het is de dag voorbij onze mogelijkheden. De dag van de eeuwigheid. De dag van de nieuwe morgen. De dag die mensen niet bereiken, maar die God laat aanbreken. Als Hij het blaadje van de kalender omdraait. Op de achtste dag werd priester gewijd en een joods jongetje besneden. De achtste dag begint als God ingrijpt. Als dat ergens duidelijk wordt, dan is het wel in de roeping en zalving van David, de achtste zoon. Voorbij de

menselijke mogelijkheden maakt God een nieuw begin. Het vergeten nakomertje van Isai is de persoon op wie iedereen wacht. 'Deze is het', zegt God tegen Samuël.

'Deze is het', zegt God later over Jezus. 'Deze is mijn Zoon, de geliefde.' Voorbij de menselijke mogelijkheden maakt God een nieuw begin. Dat is een geestelijke wet. De toekomst komt van God. Zijn werk ligt voorbij onze mogelijkheden. Verlossing? Onmogelijk voor mensen. Beking? Je komt er van jezelf niet toe. Nieuw leven? We kunnen het niet produceren. Opstanding uit de dood? Onmogelijk voor mensen. Maar voorbij onze mogelijkheden en onmogelijkheden ligt Gods ingrijpen. Wat onmogelijk is bij mensen, is mogelijk bij God. Kijk naar David. Kijk naar Jezus. Kijk naar jezelf. Gezalfd en geroepen. Tot geloof, tot liefde, tot hoop. De toekomst komt van God.

** en begint een nieuwe weg

Nog even weer naar Bethlehem.

'Hoe heet jij jongen?' 'David, meneer.' 'Je hebt mooie ogen, David, eerlijk en open.' 'Dank u wel meneer.' 'Weet jij wat je naam betekent, David?' 'Jawel meneer, mijn naam betekent Geliefde'. 'Je bent door God geliefd, David, kom maar eens hier.' En eindelijk haalt Samuël de hoorn met olie uit de plooiën van zijn mantel en giet die uit over het hoofd van David. De heerlijk ruikende zalfolie stroomt over zijn hoof, zijn schouders, zijn armen en zijn benen naar beneden. Midden tussen zijn grote broers. Gezalfd! Samuël legt niets uit. Hij geeft er geen opdracht bij. Hij noemt het koningschap niet eens. Maar toch is er iets gebeurd. En gaat er iets gebeuren. Gods Geest gaat aan het werk. De wereld gaat veranderen. De sfeer wordt anders. Er komt licht en liefde.

Het wordt nog een lange weg voor David. Een weg met voorspoed en tegenspoed. Als generaal van het leger. En als vluchteling in de woestijn. Als zanger van Gods trouw. En als smekeling om Gods genade. Hij moet leren dat heerlijkheid na het lijden komt. Hij moet leren dat je alleen macht kunt uitoefenen als je in je hart en herder blijft. Hij moet leren dat je alleen kunt regeren als je voor God blijft zingen. Hij moet leren zijn verantwoordelijkheid te nemen, zonder zijn afhankelijkheid te verliezen.

Van God komt de toekomst. Niet in het verlengde van onze mogelijkheden. Hij doet het. Hij zalft. Maakt mensen tot zijn kinderen. Roept hen om met Hem te leven. Stort in hen zijn liefde uit. En overwint daarmee de dood, de angst, de teleurstelling, de pijn, de ruzies, de onzekerheid, het verlies. In zijn liefde vallen die weg.

Bijt je niet vast in wat je met je ogen ziet. Verlies je niet in onvruchtbare discussies. Loop niet dood tegen dichte muren. Raak niet verlamd door angstige scenario's. Maar ga met God! Hij zal met je zijn! Van Hem is de toekomst. Door alle onzekerheid, verlies en onrecht heen. Bij alles wat je achter moet laten. Bij alle onrust die je voelt over hoe het nu gaat. En in je zoektocht naar waarheid en wijsheid. Leef maar! Zoek maar! Probeer maar! Geniet maar! Spreek maar! In vertrouwen en in liefde. Want van God komt de toekomst. Hij slaat eens de kalender om. Een rijk van vrede en geluk. Dat hier en nu al begonnen is in Jezus Christus. Hij roept jou om erbij te zijn. En zalft je met zijn Geest. Op jouw plek. Tot zijn eer.

Amen